

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

5. Vtrum detur regressus demonstratiuus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

nisi quatenus prius demonstraretur per suam definitionem tanquam per medium quod haberet intellectum & voluntatem, aut quod esset ordinabilis ad beatitudinem, aut quod haberet intellectum, & voluntatem, aut quod sit ordinabilis ad beatitudinem, est demonstrabile de ipso per suam definitionem à priori, & consequenter non sunt præmissæ sufficientes ad demonstrationem, ut patet ex dictis qu. 2.

18. *Obijcies ex Zabarella*: demonstrationes, quibus ostenditur eclipsim inesse Lunæ ob interpositionem terræ inter eam, & Solem & tonitru inesse nubi propter extinctionem ignis, & folia arborum cadere propter humoris congelationem, esse propriissimas, & perfectissimas demonstrationes, & tamen in iis non demonstratur propria passio per definitionem subiecti. Probatur maior, quia Philosophus illis demonstrationibus accommodat omnia præcepta demonstrationis potissimæ à se definitæ: ergo sunt tales demonstrationes.

Respondeo negando maiorem: quia scientia, quæ habetur de conclusionibus prædictorum discursuum, non est simpliciter necessaria, neque propositiones ex quibus cōficiuntur, sunt simpliciter necessariae, quia sine dubio posset Luna eclipsari, quamvis terra non interponeretur, & posset etiam non eclipsari, quāvis interponeretur terra de potentia absoluta: posset etiam folia arborum cadere non congelato humore, & eo congelato non cadere; similiterque dicendum de tonitru in nube, & de omnibus similibus. Philosophus autem accommodavit iis præcepta demonstrationis potissimæ, non quasi essent tales, sed quod quemadmodum in iis discursibus ostendebatur effectus per causam: (ut communiter reputabatur, & forte etiam verum est naturaliter loquendo) ita in demonstratione potissimæ medium erat causa effectus demonstrati in ea; licet esset maximum discrimen, quia in demonstratione illa de eclipsi, & reliquis illis, medium erat causa extrinseca, & non simpliciter cōuertibilis; in demonstratione verò potissimæ medium esse deberet causa intrinseca, & simpliciter cōuertibilis. Si quis tamen vellet per demonstrationem potissimā accipere illam, in qua ostenderetur effectus per causam cōuertibilem siue simpliciter, siue naturaliter tantum, sine dubio prædicti discursus essent demonstrationes potissimæ. Sed certè in questione de nomine peiorem partem haberet, ut ex tractatu de Scientia magis cōstabit, licet de tali questione non sit malum curandum.

De medio demonstrationis quia, sufficit advertere, quod si effectus ille, quo mediante probatur causa, vel causa remota, ex cuius carentia ostenditur effectus: ille autem effectus debet esse talis, ut non possit esse simpliciter, quin sit talis causa, siue causa possit esse sine effectū, siue non.

QVÆSTIO V.

Verum datur regressus demonstratiuus.

Regressus demonstratiuus est processus, in quo id, quod fuit demonstratum in vna demonstratione, sumitur pro principio ad probandum aliquam ex præmissis quibus ipsummet erat demonstratum, ut si quis postquam demonstrauit omnem hominem esse rationalem, quia omnis homo est risibilis, postea vellet demonstrare omnem hominem esse risibilem, quia omnis homo est rationalis.

CONCLUSIO.

19. *Huiusmodi regressus valet & utilis est scientiis, quoties habetur sufficiens cognitio de præmissis prima demonstrationis independentem à secunda demonstratione, quoties autem non datur talis cognitio, non valet.*

Hæc in terminis est nullius, quod sciam; probatur tamen quoad primam partem, quia in tali casu conclusio prioris demonstrationis est certa & euidēs intellectui: ergo potest esse præmissa sufficiens ad demonstrandam quācumque conclusionem, quæ sequitur ad ipsam: sed vna ex præmissis sequitur necessariò, & infallibiliter ad ipsam: ergo vna ex illis præmissis potest demonstrari per ipsam,

& consequenter dari potest regressus demonstratiuus in tali casu. Quod autem sit utilis patet, quia vtile est cognoscere demonstratiue conclusionem quācumque via.

Probatur conclusio, quoad secundam partem, quia non potest haberi prima demonstratio sine præmissis notis; sed si non essent notæ præmissæ independentem à secunda demonstratione, non essent sufficienter notæ: ergo non posset haberi prima demonstratio, & consequenter implicat fieri regressum demonstratiuum in tali casu.

20. *Obijcies contram primam partem*: præmissæ demonstrationis primæ sunt notæ euidenter, & certitudinaliter intellectui ante secundam demonstrationem: ergo superflue demonstraretur per secundam demonstrationem.

Confirmatur, quia sunt notiores, quàm conclusio demonstrata: ergo conclusio demonstrata non potest esse principium ad demonstrandam vllam ex ipsis. Probatur consequentia, quia ut esset principium, deberet esse notius, & consequenter notius & ignotius, quod est absurdum.

Respondeo negando consequentiam: nam quo plures habemus vias ad cognoscendum aliquid, eo melius.

Ad confirmationem aliqui respondent præmissas posse esse notiores conclusionem demonstrata in vno genere, & ignotiores in alio genere, ac propterea in illo alio genere eas posse demonstrari per conclusionem: si autem queratur in quo genere sunt notiores, & in quo ignotiores, dicunt quod possunt esse notiores natura, & ignotiores quoad nos, verbi gratia in hac demonstratione: omne rationale est risibile, omnis homo est rationalis, ergo risibilis. præmissæ sunt natura sua notiores quàm conclusio, conclusio vero notior quoad nos, quia ex risibilitate colligimus rationalitatem. Vnde non est mirum quod per rationalitatem possit probari risibilitas, & e contra per risibilitatem rationalitas.

21. *Verum hæc solutio*, quamvis sit communis, & propter eam multi teneant oppositū secundæ partis conclusionis, non videtur subsistere: nam non sufficit, ut aliquid sit principium demonstrationis, quod sit notius conclusionem natura, sed debet esse notius demonstranti, alias nunquam demonstrabit. ut enim assentiri conclusioni demonstrationis, debet assentiri præmissis: quomodo autem potest assentiri præmissæ, si quoad ipsum non sit nota? Itaque existimo esse omnino impossibile regressum demonstratiuum, siue in eodem, siue in diuerso genere causæ, nisi iuxta limitationem conclusionis.

Alij respondent quod præmissæ demonstrationis à priori sint notiores quoad cognitionem distinctam quàm conclusio; hæc vero quoad cognitionem confusam potest esse notior quàm præmissæ; & consequenter ad demonstrandam aliquam ex præmissis illis potest assumi conclusio, ut cognita cognitione confusa, & ad demonstrandam conclusionem, seu ad faciendum quod intellectus habeat cognitionem distinctam de ea, potest assumi præmissa antea per ipsam demonstrata.

Hæc solutio quamvis vera esset, non præiudicaret conclusioni, quia supponit cognitionem sufficientem haberi de præmissis primæ demonstrationis independentem à secunda demonstratione, quod est intentū conclusionis. Sed reuera tamen ex alio capite videtur valde difficilis: nam asserit cognitionem confusam præmissæ sufficere posse ad causandam cognitionem distinctam, conclusionis, quod videtur fieri non posse. Deinde cognitio illa distincta, quæ haberetur de conclusione per cognitionem confusam præmissæ, non posset assumi ad generandam cognitionem distinctam præmissæ, quandoquidē alias cognitio confusa præmissæ concurreret ad causandam cognitionem distinctam eiusdem præmissæ. Rursus valde difficulter declarari potest, quomodo præmissæ demonstrationis possunt confuse cognosci, quandoquidem debeant esse propositiones per se notæ.

Sed vt res ipsa melius adhuc appareat, examinemus eam in exemplo demonstrationis, quæ aliquis velit demonstrare à priori hanc conclusionem: Luna eclipsari potest, hoc modo: potest eclipsari, si potest interponi terra inter ipsam, & Solē sic, ut illuminari non possit à Solē.

Regressus demonstratiuus quando valet, & quando non.

Sole; sed potest sic interponi terra: ergo potest eclipsari. Si cognitio habita de hac conclusione sit distincta, vel est distincta quatenus termini ipsius apprehenduntur clare, vel quatenus cognoscitur certo per eam, quod conclusio sit vera, vel quatenus non solum cognoscitur esse vera, sed cognoscitur causa cur sit vera. Si quatenus termini apprehenduntur clare, & cognoscitur certo veritas conclusionis, certe præmissæ etiam sunt cognitæ distincte & non confuse, quia tam bene apprehenduntur termini earum, & tam certo cognoscuntur esse veræ; si quatenus cognoscitur causa veritatis, ergo non potest haberi illa cognitio absque cognitione illa præmissarum, quibus mediantibus cognoscitur illa causa. Tunc sic, quando illa sic cognita assumeretur ad probandam præmissam, verbi gratia ad probandum quod possit poni terra inter Lunam & Solem, haberetur cognitio confusa de illa propositione, & cognitio, distincta: confusa quidem, quia haberetur illa cognitio quæ requirebatur ad cognitionem illius conclusionis: Luna potest eclipsari; distincta vero, quia haberetur cognitio altera habita per cognitionem illâ distinctam.

Itaque respondeo aliter distinguendo consequens; ut demonstrata, concedo: ut cognita alio modo quam per illam præmissam quam demonstrat, nego consequentiam; & concessa probatione eius, distinguo ultimum consequens: esset notius & ignotius secundum diversas cognitiones, concedo; secundum cognitiones eiusdem rationis, nego. Præmissæ ergo primæ demonstrationis essent notiores conclusioni, quatenus conclusio non cognoscitur nisi per illas; quatenus vero cognosceretur aliunde, & propter eam sic cognitam cognosceretur præmissæ, esset notior præmissis.

Hic autem obiter advertendum, regressum demonstrationum in hoc distingui à circulo inutili, quem à veteribus aliquibus admissum Philosophus reprobatur, quod in circulo non supponatur alia cognitio de aliqua ex præmissis primæ demonstrationis, quam quæ habetur per secundam, & quod non supponatur alia cognitio de præmissa aliqua secundæ demonstrationis, quæ quæ habetur per primam; in regressu autem demonstratio non ita fiat, ut patet ex conclusione, & dictis.

DISPUTATIO XXII.

DE SCIENTIA.

Otum artificium Logicum, de quo in præcedentibus disputationibus, ad nihil aliud deseruit quam ad acquirendam scientiam & opinionem absque periculo erroris: quare non erit abs re hic de ipsamet scientia tam habituali quam actuali agere; & pauca etiam de opinione addere, nec non & fide, propter similitudinem, quam habet cum scientia & opinione.

QVÆSTIO I.

Quid sit, & utrum detur de nouo scientia.

1. **T**Res difficultates comprehendit hæc quæstio: prima est de natura scientiæ; secunda de existentia eius, & tertia de noua acquisitione ipsius.

Pro resolutione primæ difficultatis advertendum est ex *Doctore in 3. diff. 14. q. 1.* scientiæ nomen latissime patere, & plures habere significationes diuersissimas: *Primo* enim capitur pro quocunque actu, quo quis iudicat propositionem aliquam esse veram vel falsam, siue actus ille sit discursiuus, siue non discursiuus, siue certus, siue incertus, siue obscurus, siue euidens, & hoc modo dicimur scire quæ opinamur & credimus. *Secundo* capitur pro solis & omnibus cognitionibus certis & euidens, & sic actus fidei & opinionis non sunt scientiæ; bene tamē cognitiones primorum principiorum, & conclusionum ex

illis deductarum. *Tertio* pro noticia discursiua certa & euidens, siue sit discursiua à priori, siue à posteriori, & sic actus, quibus assentimur primis principiis, non sunt scientiæ, bene tamen actus, quibus assentimur conclusioni demonstrationis tam quia, quam propter quid. *Quarto* denique accipitur strictissime pro sola noticia discursiua certa & euidens habita per demonstrationem propter quid & à priori.

Ex quibus ipsis explicationibus scientiæ secundum varias eius acceptiones, patet etiam quid sit scientia, in quacunque ex illis acceptionibus; & solum dubitari poterit, in qua acceptione ex illis accipitur scientia, prout definita est à Philosopho 1. *Post. tex. 5.* & an definitio ibi ab ipso tradita sit bona. Est autem hæc ipsius definitio: *Scientia est cognitio rei, per causam, per quam res est ita, ut non possit aliter se habere.*

CONCLUSIO

2. *Hæc descriptio scientiæ est bona, sumpta scientia in quarta acceptione.* Hæc est communissima cum Philosopho supra, & probatur, quia omni & soli conuenit, & abique superfluitate explicat eius naturam, quatenus distinguitur ab omni alia re.

Dicitur *cognitio*, quod intelligendum est de cognitione proprie dictæ, quæ est intellectiua, & per hoc distinguitur ab omnibus aliis rebus, quæ non sunt talis cognitio, & conuenit cum omni cognitione intellectiua, ut cum intellecta principiorum, fide, opinione, &c.

Dicitur *rei per causam*, per quod denotatur quod scientia hic descripta debeat esse cognitio habita de aliqua propositione, ex eo quod cognoscatur causa connexionis prædicati, & subiecti talis propositionis, & per hoc distinguitur à fide, quæ est cognitio alicuius propositionis habita, non ex eo quod videatur causa veritatis istius propositionis, sed ex eo quod aliquis dixit talem propositionem esse veram. Distinguitur etiam per hoc, & ab intellectu principiorum, hoc est ab illa cognitione, quam habemus de principiis ob euidentiā ipsorum, seu ob euidenter connexionem primorum principiorum, quam habent ex seipsis independentem ab aliquo medio, ex quo posset inferri; & à scientia à posteriori, qua cognoscitur veritas alicuius propositionis, ex eo quod videatur aliquis affectus, qui esse non posset absque tali veritate, Nam quamvis possit dici quod illa cognitio habeatur per causam, quæ determinat intellectum ad habendam illam cognitionem, tamen non potest dici quod illa cognitio sit cognitio rei seu propositionis cognitæ per causam; v.g. quando aliquis cognoscit terram esse interpositam inter Solem, & Lunam ex eo quod non appareat Luna, non est verum quod cognoscatur terram esse interpositam per causam eius, sed potius per effectum: & hinc patet quod scientia in hac acceptione, & pro ut hic describitur, debeat esse cognitio rei per causam non in cognoscendo tantum, hoc est, quæ sit causa cur cognoscatur res; sed etiam in essendo, hoc est quæ sit causa cur propositio scita sit vera.

Dicitur denique, *ita ut aliter se habere non possit*, per quod denotatur, quod scientia debet haberi per causam talem, ut non possit esse talis causa, quin res scita ita se habeat, quemadmodum scitur aut cognoscitur; & per hoc excluditur error, quo cognosceret, aliquis aliquid per causam, quæ reuera non esset causa; & etiam opinio, quæ cognosceretur res per causam, quæ probabiliter esset causa, sed tamē non esset tam necessaria causa, quin posset propositio cognitæ per illam esse aliter, quam cognosceretur, non obstante illa causa, ut si quis cognosceret quod omnis mater diligit filium, & quod amor filij causet dolorem de morte eius.

Nec sufficit ad scientiā proprie dictam hic descriptam, quod aliquis cognoscatur re per causam huiusmodi, quæ scilicet sit vere à parte rei causa necessaria veritatis propositionis scite; sed debet cognoscere illam esse causam talem, alias posset dubitare de re scita non minus, quam si non esset talis causa. Per hæc patet veritas nostræ conclusionis, ad quam tamen melius percipiendam aliqua obicienda sunt.

3. *Obiicies*